

1. Levoča

Erb: Erb mesta tvorí v červenom štíte na zelenom trojvrší strieborný dvojramenný kríž, držaný z oboch strán striebornými privrátenými zlatokorunovanými levmi v zlatej zbroji. Súčasná kompozícia mestského erbu je známa od 15. stor. a bola potvrdená erbovou listinou z 12. augusta 1550.

Poloha: Levoča je mesto na severovýchodnom Slovensku ležiace v Prešovskom kraji pod Levočskými vrchmi. Nachádza sa na východe regiónu Spiš, je doslova kultúrno-historickým pokladom medzi slovenskými mestami s množstvom stavebných pamiatok viažucich sa k slávnym dejinám mesta.

História:

Levoča vznikla z dvoch pôvodných slovanských osád, ktoré pravdepodobne spustošili Tatári v roku 1241. Najstarším písomným dokladom, v ktorom sa prvý krát vyskytuje pomenovanie Levoče ako „Leucha“, je listina Belu IV. z roku 1249. V roku 1271 sa Levoča stala hlavným mestom Spoločenstva spišských Sasov. V roku 1317 sa už spomína výslovne ako kráľovské mesto.

Jej rozvoju podstatne pomohla výsada práva skladu, udelená Levoči Karolom Róbertom v roku 1321. Táto výsada nútila zahraničných kupcov zostať v meste 15 dní a ponúknuť svoj tovar na predaj. Kráľ Žigmund oslobodil v roku 1402 levočských kupcov od práva skladu iných miest, v roku 1411 rozšíril levočské právo skladu aj na domácich kupcov. V roku 1419 boli Levočania oslobodení od platenia tridsiatkov v celom Uhorsku. Tým sa otvorili neobyčajné možnosti slobodného obchodovania.

Priaznivý vývoj mesta vyvrcholil na prelome 15. a 16. storočia a umožnil vznik takých umeleckých skvostov, akým je dielo Majstra Pavla z Levoče v Chráme sv. Jakuba. Sľubný vývoj mesta prerušil v 16. storočí rozsiahly požiar a v 17. storočí protihabsburgovské povstania. Napriek tomu Levoča v tomto období zostala centrom Spiša a v 19. storočí sa stáva strediskom slovenského národného hnutia.

Bolo tu založené známe Levočské lýceum, na ktoré prišli v r. 1844, po zosadení Ľudovíta Štúra z katedry, jeho žiaci z Bratislavy na čele s Jankom Franciscim. Z významných slovenských básnikov a národných dejateľov, ktorí v Levoči študovali alebo pôsobili, treba spomenúť Jána Bottu, Janka Kráľa, Ľudovíta Kubániho, Pavla Dobšinského, dr. Vavra Šrobára, Alberta Škarvana a iné.

Významné stavby a pamätihodnosti:

Levoča patrí svojimi historickými stavebnými pamiatkami k najvýznamnejším mestám na Slovensku. Na historickom námestí je viac ako 50 gotických, renesančných a ranobarokových patricijských domov s arkádovitými vnútornými dvormi. Po obvode historického jadra sú

zachovalé časti gotických mestských opevnení zo 14. a 15.

storočia v dĺžke 2 km. Reštaurované sú viaceré bašty, veže, Košická a Menhardtovská brána.

Architektonicky zaujímavú radnicu postavili koncom 15. storočia v gotickom štýle a začiatkom 17. storočia ju prestavali v renesančnom štýle. Na južnej fasáde má

alegorické fresky. V radnici na poschodí má svoje expozície Spišské múzeum. Zasadacia sieň slúži mestu na reprezentačné účely.

Klietka hanby - slúžila na trestanie ľahších previnilcov. Pochádza približne zo 16. storočia. Pôvodne stála na mieste dnešného evanjelického kostola. Neskôr bola majetkom rodiny Probstnerovcov a tí si ju nechali previesť do svojho parku, v priestore dnešnej nemocnice. Stredoveký pranier rodina darovala mestu v roku 1933, odkedy stojí pred radnicou. Dnešné nápisy v 6 jazykoch

uvádzajú iba skromnú legendu tejto levočskej pamätihodnosti. Dnes sa v lete pri kľietke koná divadelné predstavenie Levočská Biela pani. Biela pani bola žena, ktorá zradila mesto, keď otvorila hradby pre nepriateľov, aby získala šľachtický titul pre svojho syna.

Zvonica z rokov 1656-1661, zbarokizovaná v 18. storočí, je novou strechou spojená s radnicou.

Chrám sv. Jakuba - národná kultúrna pamiatka a druhý najväčší kostol na Slovensku - postavený pred rokom 1400, ku koncu 15. storočia upravený v neskorogotickom štýle. Je v ňom mimoriadne cenný neskorogotický interiérom a niekoľko fresiek z konca 14. storočia. Veľmi pozoruhodný je predovšetkým jeho

hlavný oltár, vysoký 18,6 m a široký 6 m, pochádzajúci zo začiatku 16. storočia. Sochárska časť pochádza z dielne Majstra Pavla z Levoče. V strede oltára je skriňa so sochami Madony s dieťaťom (2,47 m), sv. Jakuba st. (2,32 m) a sv. Jána Evanjelistu (2,30 m), na krídlach sú reliéfy, pri zatvorení tabuľové maľby. V predele je skupina Poslednej večere. Celý interiérom kostola, veľmi dobre zachovalý, je v podstate múzeom sakrálneho umenia stredoveku. Pozoruhodné sú najmä gotické krídlivé oltáre s plastikami a maľbami a jednotlivé sochy. Hlavný oltár je najvyšším dreveným neskorogotickým oltárom na svete. Dielo Majstra Pavla z Levoče je národnou kultúrnou pamiatkou.

Z meštianskych domov na námestí medzi najzaujímavejšie patrí renesančný tzv. Thurzov dom. Vznikol v 16. storočí spojením dvoch gotických domov. Pozornosť upúta sgrafitovou fasádou a štítkovou atikou.

V južnej časti námestia stojí Evanjelický kostol v tvare gréckeho kríža s obrovskou kopulou. Má klasicistický štýl a postavili ho podľa architekta Antona Povolného v rokoch 1825-1837. Vo

vnútri sa nachádzajú tri empory, na ktorých je organ, archív a hodnotná knižnica. V kostole sa zachoval vzácny barokový drevený kríž a ďalší, kovaný kríž. Známý levočský maliar Jozef Czaučik namaľoval veľký oltárny obraz, predstavujúci Krista kráčajúceho po mori.

Dominantu Levoče tvorí strmý kopec s neogotickým kostolom - Mariánska hora. Je to jedno z najstarších a najvýznamnejších pútnických miest na

Slovensku. Kaplnka na Mariánskej hore bola výrazom vďaka Spišiakov za ich záchranu na tomto mieste počas tatárskeho vpádu v rokoch 1241 - 1242. Archeológovia našli hradisko na kopci hneď za Mariánskou horou, ktorý sa nazýva aj dnes Burg -Hrad. Práve tu sa mohli obyvatelia mesta zachrániť pred Tatármi v opevnenom hradisku. Na pamiatku tejto udalosti si postavili

kaplnku na kopci pod hradiskom, kde konali každoročne ďakovné procesie spolu s obyvateľmi susedných obcí. Takto vznikla prvá pútnická tradícia. O rozvoj mariánskeho kultu sa pričínili minoriti, ktorí si založili v prvej polovici 14.storočia v Levoči kláštor. V roku 1984 bol kostol povýšený na malú baziliku. Mariánsku horu v Levoči navštevujú každoročne tisíce pútnikov, aby tu načerpali duchovnej sily. V roku 1995 bola jedným s cieľov návštevy Svätého otca na Slovensku.

Dom Majstra Pavla sa nachádza na východnej strane námestia. V tomto dome žil a tvoril rezbár Majster Pavol z Levoče, autor hlavného oltára z chrámu sv. Jakuba, ale aj iných významných diel. Vzhľad domu sa zachoval od 15. a 16. storočia až dodnes. V súčasnosti sa v jeho interiéroch nachádza múzeum Majstra Pavla.

O týchto, ale aj ďalších dominantách Levoče sme sa dozvedeli viac na hodine čítania prostredníctvom mimočítankovej literatúry s názvom Čítanie o Slovensku:

Osobnosti:

Etela Farkašová - je slovenská spisovateľka, esejistka, publicistka a filozofka. Vo svojich prácach sa sústreďuje na zobrazovanie života žien v súčasnej spoločnosti – miesto ženy v súčasnej rodine, medzigeneračné vzťahy, vzťahy medzi matkami a ich deťmi, úvahy o zmysle (seba)obetovania, a popri tom svet emócií a rozprávanie o pokusoch nájsť ticho a pokoj vo vlastnom živote aj napriek hlučnej civilizácii, tvoria hlavné motívy jej poviedok a noviel. Občas prekladá z nemčiny a angličtiny a zúčastňuje sa medzinárodných umeleckých projektov spolu s ostatnými slovenskými a aj rakúskymi spisovateľkami, s ktorými dvakrát pripravila antológie súčasnej slovenskej a rakúskej ženskej prózy.

Albert Fuchs - slovenský fyzik. Bol jedným z najaktívnejších prednášateľov Bratislavského lekársko-prírodovedného spolku a väčšinu zo svojich prednášok zameraných najmä na fyziku, ale aj na inú prírodovednú problematiku uverejnil v spolkových ročenkách. Osobitne zaujímavé sú z nich jeho prednášky o termike (vydané aj samostatne, Bratislava 1858), v ktorých rozoberá aj ekvivalenciu rôznych druhov energií.

Lucia Gažiová - slovenská herečka. V Nórsku študovala filmovú réžiu a džezový spev. Herectvo vyštudovala na VŠMU. Účinkuje v divadle Astorka Korzo '90, v Slovenskom národnom divadle, v Divadle Bolka Polívku, Štúdiu L+S. Vystupovala aj v divadle Na zábradlí.

Olga Vronská, vlastným menom O. Wagnerová - slovenská herečka. V rokoch 1941 - 1946 členka Činohry SND, 1946 - 1981 činohry Novej scény v Bratislave. Od roku 1981 na dôchodku. Film využíval jej herectvo iba v drobných žánrových epizódkach. Menšie úlohy vytvorila v televízii (Sváko Ragan - 1977, Moje kone vrané - 1980 a Bičianka z doliny - 1981).

Pravidelné podujatia:

Trojkráľový výstup na Brezovú – január -turistické podujatie pre širokú verejnosť.

Levočská biela pani - január - výstava o slávnej legendárnej zradkyni.

Lyžiarsky turistický prechod cez Levočské vrchy – február -turistické podujatie pre milovníkov bežeckého lyžovania.

Ostatné fašengy – február - pochôdzka, sprevádzaná dobrou náladou, hudbou, spevom i všakovakými kúskami veselej chasy v maskách.

Levočská hudobná jar – marec, apríl – cyklus koncertov.

Krajská scénická žatva – apríl – divadelný festival.

Noc múzeí – máj - netradičné prehliadky múzejných expozícií.

Krajská scénická žatva Hradohranie- máj, jún - celodenný program pre žiakov pátrajúcich po histórii Spišského hradu a regiónu.

Slávik Slovenska - máj - detská spevácka súťaž v interpretácií slovenskej ľudovej piesne.

Exit- jún – celoštátna prehliadka alternatívneho divadla.

Dni Majstra Pavla – júl, august - Medzinárodný kultúrny festival, v rámci ktorého sú organizované pouličné divadlá

a koncerty: Plenér Majstra Pavla, Karpatský remeselný trh, Tajomná Levoča.

Tajomná Levoča – august - atraktívne nočné podujatie plné svetelných efektov, popretkávané bohatým kultúrnym programom amatérskych i profesionálnych umelcov.

Karpatský remeselný trh – august - predaj ľudovomeleckých výrobkov a sprievodný kultúrny program.

Podobnej predajno-výstavnej akcie ľudových výrobkov prezentujúcej jeden z regiónov Slovenska sme sa zúčastnili aj my. Okrem prehliadky a nákupu rôznych druhov kraslíc, medovníkov či výrobkov z prútia, sme mali možnosť obdivovať aj šikovné ruky majstrov ľudového remesla, či dokonca sa sami zapojiť do tvorivých dielní:

Zdroje:

<http://www.levoca.sk/>

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Levo%C4%8Da>

<http://www.spis.sk/regiony/levoca/levoca.html>

<http://www.chramsvjakuba.sk/>

<http://www.muzeum.sk/?obj=mesto&ix=le>